

ספר
שערי חיים
כתובות

3

ספר

שערי חיים

על

מסכת כתובות

מאת

רבנו הגדול

הגאון האמיתי מופת הדור

מרן רבי חיים ליב הלוי שמואלביץ זצלה"ה

ראש ישיבת מיר

ירושלים ת"ו

תשס"ח

דברים אחרים

נודה ד' בכל לבב, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, יום הופעת שיעוריו של אאמ"ר הגאון האמיתי שר התורה וצללה"ה על מסכת כתובות, הפותחים שערי חיים ואורה במסכתא זו, ובמקצועות התורה ומרחבי הש"ס האצורים בה. זה היום עשה ד' נגילה ונשמחה בו.

ספר זה כקודמיו נעתק ונערך מתוך הקלטות של השיעורים והחבורות שנאמרו במשך כמה מחזורים על ידי אאמ"ר זצ"ל, בישיבה הק' דמיר פה עיה"ק ירושלים ת"ו, אשר בהם היה חובק זרועות עולם, מקיף ומבאר כמה עניינים בשיעור אחד, הורז והולך מדברי הש"ס לדברי הראשונים ומדברי הראשונים לדברי האחרונים, ובונה בנין נהדר בנוי לתלפיות, משמח לב בהיקפו ומרדיח עין ביופיו, תוכו רצוף אהבה יסודות נאמנים ויחידושים מופלאים בעומק הסוגיות, מעשה ידי אמן עשוי באמת וישר, והיו הדברים שמחים ומאירים. וכבר מילתנו אמרה, שאף שמגמתנו לשמר הדברים כצורתם, לא נמנענו מלשנות סדר הדברים, ויש אשר שיעור אחד נחלק לכמה סימנים, כפי הנראה לנכון למען תועלת הקורא, כי אף בדבריו שנדפסו בחייו נתן לנו רשות לשנות ולהרחיב הדברים.

מלבד השיעורים והחבורות ראינו לנכון לצרף כמה קונטרסים מכת"י שנכתבו ע"י אאמ"ר זצ"ל בימי עלומיו בשנות התר"ץ, המסתעפים מענייני המסכתא, ופרוסים על מרחבי הש"ס בכלי ירושלמי ראשונים ואחרונים, ועל אף שהם כתובים בקצירת אמרים הנחננו כמות שהם.

בעול מלאכת הכתיבה והעריכה נשא נכדו הרה"ג המופלא רבי יעקב שמואלביץ שליט"א, אשר נתן נפשו על כתיבת הדברים ומידורם, ולא הסך עמל ויגיעה, וברוב כשרונו בירר וערך הדברים בסדר נפלא ובידור מלא, וכבר אתמחי נברא. ישא ברכה מאת ד' במילוי כל משאלות לבו לטובה ולברכה. יבוא על הברכה גם נכדו הרה"ג המופלא רבי אהרן וייס שליט"א, אשר כיד כשרונו הברוכה העביר עין ביקורתו על סידור ועריכת הספר, והאיר עינינו, וסייע כתבונתו להעמיד הדברים על מכונם.

ברכה משולשת לראש משביר, אהובנו וידידנו עוז, איש אשר רוח בו טופת לרכים, רב פעלים לתורה ולתעודה, נודע בשערים בשערי ציון המצויינים, בשבתו עם זקני ארץ ובהיכוריו הנפלאים, הרה"ג הנעלה רבי מאיר אריה רייז שליט"א מניו יורק, מותיקי תלמידי הישיבה, שזכה לצקת מים ע"י אאמ"ר זצ"ל ולהתחבב לפניו, הוא הגבר הוקם על, ויגבה לבו בדרכי ד' לקרבה אל המלאכה, ולשאת בעול הוצאת הספרים לאור עולם. זכות תורת אאמ"ר זצ"ל וזכות הרכים תעמוד לו להתברך מפי עליון ככל מילי דמיטב, להמשיך בפעליו הכבירים, להאיר נתיבות ולהפיץ מעיינותיו תוצה, ויזכהו ד' יחד עם רעייתו הכבודה שתהי' לרוב עונג ונחת מילדיהם היקרים בנין וחתנין רבנן, ומכל צאצאיהם, לראותם שתולים בבית ד' ויגיעים בתורה ובמצוות כשאיפתם המהורה, יהי ד' אורו וישעו לחוות בנועם ד' ולבקר בהיכלו, ויקיים בו: "זהיית עמרת תפארת כיד ד' וצנף מלוכה ככף אלוקד".

גדולים צדיקים כמיתתם, להעתיר עבור הישיבה הק' בית אולפנא רבתא ישיבת מיר, משאת נפשו המהורה של אאמ"ר זצ"ל, ואשר רוחו הגדולה הופפת עליה, ועבור כל תלמידיה בעבר ובהווה, ויברך ד' את העומד בראשה מורנו הגאון רבי נתן צבי פינקל שליט"א, המוסר נפשו עליה, וזכות הרבים תלויה בו, יהי ד' עמו ויעל.

נישא תפילה לפני אדון כל להיות בעזרנו להמשיך במפעל נאדר בקודש זה, ויזכנו לסדר ולהוציא לאור עולם את החידושים והשיעורים על יתר המסכתות, להגדיל תורה ולהאדירה, וזכות אאמ"ר זצ"ל, וזכות עמרת ראשנו א"ט הרבנית חנה מרים ע"ה אשר רב חלקה בתורתה, תעמוד לנו ולכל משפחתנו, שלא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו עד עולם.

שלהי אלול התשס"ח

בני וחתני הגאון המחבר וצללה"ה

ולפי האמור ח"ש, דהא כתב הרא"ש שם דאף דפולטת יש
 זה טומאה היוצאת מגופה, מ"מ אינה גורמת טומאה
 לזוהר יעו"ש, וא"כ שפיר אמרין דאינה אסורה לזוהר,
 דאיסורה לזוהר מיתלה תלי דדין הטומאה שמטמאה את
 זוהר ולא דדין טומאתה לטהרות, וכל שאינה מטמאה את
 זוהר הרי היא מותרת לזוהר, אע"פ שעדיין היא טמאה
 לעיני טהרות.

ב. ודגה מה שאמרו בירושלמי הג"ל דבעי קרא בנדה
 לאסור הערה וא"ל למילפה משאר עריות, לפי
 שאין איסורה אלא משום טומאה, נראה לזכור, דכוונת
 הירושלמי דיש חילוק בין נדה לשאר עריות, דכל עריות
 שבתורה היא גופה ערוה עליו, משא"כ נדה שאין איסורה
 אלא משום טומאה, היא גופה אינה ערוה עליו כלל, אלא
 דביאתה ביאת איסור היא, דכיון שיש בביאתה טומאה לזוהר,
 ביאתה אסורה, [ועי' בחי' מרן רי"ו הלוי במכתבים דכ'
 דנדה אינה אשה האסורה עליו, אלא שמעשה הביאה בשעתה
 אסורה, ולכן אם בא על יבמה נדה קנאה, ועדיפא מכל חייבי
 לאוין דאם זעלו לא קנו, יעו"ש], ולכן היה מקום לומר דרק
 כשהיא ענמה ערוה, אסרה תורה אף תחילת ביאה, משא"כ
 בנדה שהיא ענמה אינה ערוה אלא שביאתה ביאה של איסור
 היא, יש מקום לומר דלא אסרה תורה אלא ביאה שלימה,
 ותחילת ביאה כשלעצמה אינה ביאת איסור, וקמ"ל קרא דאף
 בנדה הערה אסורה, [ועי' מש"נ ביסוד זה, להלן סימן ע"ו].

דלפי זה נראה לומר, דאף למאי דמקשינן נדה לכל
 העריות, אין הכוונה דילפינן בהיקשא דהיא גופה ערוה היא,
 דכיון דנתבאר שאין איסורה אלא משום טומאה, והיא גופה
 אינה אשה אסורה אלא שביאתה ביאת איסור היא, הרי ממילא
 אינה ערוה עליו כלל, וע"כ דגם מאי דמקשינן נדה לעריות
 היינו רק כלפי הביאה, דביאתה חשיבא כביאה של עריות, דכיון
 שיש בביאתה טומאה לזוהר, חייב על ביאתה שם ביאת ערוה.
 ועי' ריטב"א (פסחים כ"ה ב') בשם הרא"ה, דעל איסור נדה יורג
 ואל יעבור, דחשיב גילוי עריות, וכ"כ בב"י יו"ד סי' קל"ה
 ובש"ך שם ס"ק כ', ואין זה סמירה לדברינו, דדי בכך שביאתה
 ביאת עריות היא, כדי שיהא זה דין יורג ואל יעבור. 2

ולפי יסוד דברינו נראה לומר דאע"ג דנדה חשיבא גילוי עריות,
 כיון דביאתה ביאת עריות, אין בה דין רודף אחר הערוה, דרק
 כשהאשה עצמה היא ערוה עליו חשיב רודף אחר הערוה, אבל בנדה
 דרק ביאת עריות היא, אבל היא עצמה כשרה היא, לא חשיב רודף
 אחר הערוה, ונראה דכן מתפרשים נמי דברי רש"י שתלה דין רודף
 אחר הערוה בהא דהולד ממור, דהנה ביבמות (מ"ט ב') אמר אביי
 הכל מודים בנדה דתפסי בה קידושין, ונראה דהיינו טעמא משום
 הא גופא דאין היא עצמה ערוה, ורק שביאתה ביאת עריות, וזה ל"מ

אמרו דבעינן קרא בנדה דעשה זה הערה כגמר ביאה וא"ל
 למילפה משאר עריות, לפי שאין איסורה אלא משום טומאה,
 עי"ש בפני משה, ומבואר דכל האיסור ערוה שיש בנדה הוא
 מתמת טומאתה, דאשה הטמאה בטומאת נדה עשאתה
 התורה כערוה האסורה באיסור ביאה.

ובין מוכח מהא דטבילה מתירה את הנדה לזוהר, והרי
 כל יסוד דינה ועניינה של הטבילה היא לטהר מן הטומאה
 אבל לא מנינו שהטבילה מתרת איסורים, ומה שייך לומר
 דטבילה [שהיא מטהרת מטומאה] תתיר איסור ערוה של
 נדה, וע"כ דאין איסורה של נדה אלא משום טומאה שבה,
 וכיון דהטבילה מטהרת אותה מטומאתה ממילא היא מתירה
 אותה לזוהר. וביותר מוכח כן מהא דנדה אסורה לזוהר
 אפילו אחר שזעה עד שחטבול, ומטומאה הוא דילפינן לה,
 וכמש"כ החוס' ביומא (ע"ה א') וביבמות (מ"ו ב') בשם רב
 יהודאי גאון דילפינן דנדה טמאה עד שחטבול ק"ו ממגעה
 שטעון טבילה, והנה הך ילפותא אינה אלא על דין טומאה
 גרידא, דהא מגעה דין טומאה גרידא הוא, ומנא לן דגם
 אסורה לזוהר עד שחטבול, וביארו החוס' חגיגה (י"א א') בשם
 רב"ג דאיסורה לזוהר עד שחטבול ילפינן בק"ו מטומאתה
 לטהרות, דהשתא לטהרות כתיב ורחק, לזוהר דכרת לא
 כש"כ, יעו"ש, ומבואר מכל זה דטומאתה ואיסור ביאה שבה
 מישך שייכי אהדדי, וכל דידעינן דהיא טמאה, ממילא ידעינן
 דהיא אסורה לזוהר. ולא עוד אלא אף לאחר שזעה מהני
 דין טומאה שבה לאסורה אף לזוהר, אף דכל דין טומאתה
 ילפינן ממגעה, וא"כ הוי דין טומאה גרידא כשאר כלים
 טמאים, מ"מ מהני דין טומאה שבה לאסורה אף לזוהר.

דלחלק (סימן ע"ו) נתבאר דאין כוונת הירושלמי דאיסורה
 משום דין הטומאה שיש עליה לענין טהרות או למשכבות,
 אלא איסורה הוא משום דין טומאת זוהר נדה שבה, דמכיון
 שיש זה דין טומאה לטמא את זוהר, אסרה התורה את
 ביאתה באיסור ערוה. ועי"ש שביארנו עפ"ו את דברי
 הראב"ד הובאו ברא"ש נדה (ריש פ"ד) דפולטת ש"ו אינה
 סותרת ספירתה אלא לענין טהרות, אבל לא לזוהר, וא"כ
 נמצא דמשכחת לה נדה שטמאה לטהרות ומותרת לזוהר,
 ולכאורה מבואר דאיסורה לזוהר אינו נובע מדין טומאתה.

2. והנה כתב רש"י סנהדרין (ע"ג ב') דרודף אחר העריות הניחן
 להצילן בנפשו הוא משום דהולד ממור, וכי במנ"ח (מצוה ת"ר)
 דלפ"ו בנדה דאין הולד ממור לא חשיב רודף אחר הערוה, ותמה
 ע"ז, דמה בכך דאין הולד ממור, כיון דהיא מחייבי כריתות יעו"ש.
 וביותר קשיא ממש"כ הריטב"א והב"י יו"ד סי' קצ"ה והש"ך שם
 ס"ק כ', דנדה היא כערוה לענין יורג ואל יעבור, וא"כ מ"ט אינה
 נחשבת כעריות לגבי הא דיהא עליו דין רודף אחר הערוה. [ועי'
 משי"ת בזה להלן סי' י"א ענף ב אות ד].